

Octubre de 2008

De veritat volem un altre model econòmic i social?

Joan Coscubiela i Conesa

De veritat volem un altre model econòmic i social?*

Joan Coscubiela i Conesa

Resum

Joan Coscubiela i Conesa presenta l'actual situació mundial de crisi econòmica i financera com una oportunitat única per a reflexionar i buscar models alternatius. La conferència s'estructura entorn d'un seguit de preguntes: és viable una societat globalitzada sense cap mena de control democràtic, polític ni social?; és lícit que el capitalisme exigeixi ara la regulació dels mercats?; ha d'intervenir l'estat per a salvar les empreses financeres?; quin és el paper de la Unió Europea i de l'eurozona?; s'ha de continuar perpetuant un model de competitivitat basat en l'externalització dels riscos? El ponent defensa la vigència del model d'estat social europeu i espanyol enfront del nord-americà, com a garantia no solament de justícia i d'equitat, sinó també d'eficiència econòmica. El nou mercat de treball global, regit exclusivament per les normes de l'economia i al marge de qualsevol intervenció reguladora per part d'institucions supraestatals, és també una de les conseqüències nefastes de la situació de sobreabundància de recursos viscuda fins fa poc, ja que retribueix amb salaris molt alts feines poc qualificades i això, entre altres coses, desmotiva els treballadors qualificats i afavoreix l'abandonament escolar prematur a Espanya.

Paraules clau

crisi financera, competitivitat, productivitat, externalització, model social, globalització

Presentació

Joan Solà, membre del Consell de la Delegació de l'Alt Penedès de la Cambra de Comerç de Barcelona

De veritat volem un altre model econòmic i social? La pregunta és difícil de respondre. Després d'haver dinat amb en Joan Coscubiela —que m'ha semblat una persona molt formada i documentada— crec que podrem aclarir aquesta pregunta, que avui segurament tindrà una resposta diferent a la que hauria tingut fa només un parell d'anys. Estem en el moment en què estem i la situació actual és un pèl conflictiva. Tothom coneix en Joan Coscubiela per les seves aparicions a la televisió. M'agradaria que ens aclarís aquesta pregunta: de veritat volem un altre model econòmic i social?

Conferència

Joan Coscubiela i Conesa

Bona tarda. En primer lloc vull felicitar tots els vilafranquins per haver aconseguit aquest any, per quarta ocasió, el primer premi de la XXII edició del Concurs de Castells de Tarragona, que no

és fàcil. El món casteller m'evoca una manera d'entendre la vida en la qual la cooperació i el paper de cadascú és clau, i també em recorda un acudit gràfic d'en Joan Perich en què hi ha un senyor amb cara de capitalista, amb cigar, fort i alt, enfilat a dalt d'un pedestal amb molta prepotència, i davant seu hi ha una mena de pilar format per un treballador, una treballadora, un altre treballador i un altre treballador, fins arribar a l'alçada del potentat amb cara de desafiament.

Moltes gràcies per oferir-me aquesta oportunitat, que crec que posa de manifest una cosa de la qual es parla molt però que no sé si tothom sap què vol dir. Catalunya és una societat civil dinàmica amb molta capacitat de comunicació i d'intercanvi d'idees. És difícil posar un títol a una ponència. Quan ho vaig haver de fer, jo estava vivint amb escepticisme els nombrosos discursos sobre la necessitat de canvi. És una oportunitat única perquè un creu que per fer coses a la vida les idees són importants i, per tant, la ideologia també. Jo no he cregut mai en el final de la història, en el final de les ideologies, en el final del conflicte social, ja que sense conflicte no s'avança... i feia una temporada que estava a disgust amb mi mateix. Costava fer ideologia, ja que semblava que el món era perfecte i que havia assolit l'estat ideal a què es podia arribar, i ara amb la crisi estic entusiasmat. No pel que significa sinó perquè crec que una de les oportunitats que brinda l'actual situació de profunda crisi econòmica de llarga durada és que ens permet replantejar-nos algunes coses, i què millor que fer-ho a partir

* Conferència organitzada per Tribuna Oberta Vilafranca, que va tenir lloc el 14 d'octubre de 2008 a l'hotel Domo de Vilafranca del Penedès.

De veritat volem un altre model econòmic i social?

d'unes grans preguntes. N'he escollit algunes, per compartir-les amb tots vostès, que tenen molt a veure amb la situació actual, però que molt em temo que amb l'allau d'informació de l'IBEX queden tapades. Les preguntes són les següents:

- És viable una societat en què la globalització econòmica no tingui cap tipus de contrapoder democràtic, polític ni social a escala global? És possible seguir avançant amb aquest tipus de societat?
- Arribarà aviat el moment en què el mateix capitalisme serà qui demani la necessitat de regulació global dels mercats financers per donar garanties a l'interès del capital? Ens trobem en aquesta situació en aquest moment?
- Si tots els països han decidit intervenir en el mercat financer salvant amb diners públics empreses financeres amb l'argument que no és possible deixar caure empreses financeres pel paper clau que juguen; és a dir, si exclouen les empreses financeres de la regla d'or del mercat, té sentit que l'estat no hi intervingui o que només ho faci per salvar-les de les pèrdues?
- Poden la Unió Europea en l'àmbit polític i l'euro com a zona monetària i dimensió econòmica continuar existint en una economia global sense que s'avanci en la construcció política, econòmica, comuna i harmonitzada? Sembla que hauria estat més barat haver-ho organitzat tot des del començament, però la manca d'instruments polítics que té la Comunitat Europea i el mateix euro ho han dificultat.
- És possible que no sigui veritat la màxima d'Adam Smith que diu que la recerca del guany individual és el motor de l'avenç econòmic i social de la societat? És possible que un dia descobrim que la suma de molts interessos individuals pot acabar provocant efectes col·laterals individuals que acaben convertint-se en malestar col·lectiu?
- És possible que el model de competitivitat i el model social d'aquests anys, basat en el fet que tothom externalitza riscos i costos cap a tercers, sigui menys competitiu econòmicament i socialment just? Si alguna cosa explica el que ha passat és que tot ha estat construït sobre el paradigma d'una gent que suposadament no assumia riscos i que els externalitzava, fins que ha arribat un moment en què ja no sabíem qui assumia aquests riscos.

Aquest entorn ajuda a posar en qüestió les veritats absolutes sobre les quals s'ha basat l'economia aquests anys. Tot això és per introduir la pregunta que encapçala aquesta ponència: de veritat volem un canvi de model productiu? És una pregunta amb trampa. Si de veritat volem un canvi de model productiu, l'única cosa que explica el comportament del conjunt de la societat —per cert amb bastant gregarisme social— són dues hipòtesis: o és un atac d'esquizofrènia crònica profunda de tots o és un grau de fariseisme brutal. Hem estat fent durant aquests darrers anys exactament el contrari. De què hem estat parlant durant tot aquest temps, quan tothom insistia que el nostre model econòmic tenia febleses i calia avançar cap a un canvi de paradigmes? Sembla que parlàvem que

volíem un model econòmic basat en la innovació de productes i de serveis, amb capacitat de competir per la via de la innovació en un món més desenvolupat, amb un teixit productiu de béns i serveis que dedica tant des del vessant públic com des del privat una part important d'aquests recursos a recerca, a innovació, a empreses que aposten per la formació dels seus treballadors, per la qualitat de la seva ocupació, per la dignitat dels seus salaris. De tot això es parlava i de canvi de model econòmic. Es parlava d'empreses que aposten per la implicació dels seus treballadors en el funcionament de l'empresa, perquè implicació vol dir estabilitat, compromís, nivell baix d'absentisme a les plantilles, etc. També parlàvem d'una societat en la qual l'educació i la formació són els pilars bàsics de tot l'entramat econòmic i social. L'educació és el punt de trobada de la competitivitat i de l'equitat. De tot això parlàvem quan pensàvem en el model econòmic.

L'estat garanteix justícia,
equitat i eficiència econòmica

Estem en una societat que sap, com passa a molts altres països europeus, que l'estat social, lluny de ser un problema, en moltes ocasions es converteix en la solució perquè garanteix no només la justícia o l'equitat per a determinades persones, sinó que també garanteix una societat en què es pot ser més eficient des del punt de vista econòmic. Ens hem cansat de dir tot això i que aquest era el nostre gran objectiu, però aleshores o canviem de GPS o anem a la consulta col·lectiva del psiquiatre. És a dir, o ens ha fallat el full de ruta o tenim un brot greu d'esquizofrènia social.

Encara no he parlat de política perquè no sé si som conscients que els polítics, els empresaris, els sindicalistes en general, els periodistes, solen ser l'expressió de les grandeses i les misèries de la societat i el seu entorn. El que ha passat ha succeït per fortes dosis de gregarisme social. Hi ha algú que diu que això que ha passat a tot el món era una cosa imprevisible. No sé com tenen la poca vergonya de dir això. Una persona tan documentada com ara Paul R. Krugman, que acaba de rebre el premi Nobel d'economia, ja ho havia vaticinat. Warren Buffet, financer que s'ha fet d'or bellugant-se en el món de les finances, fa cinc anys, en plena guerra de l'Iraq, va declarar públicament que les veritables armes de destrucció massiva eren els productes financers derivats que s'estaven col·locant en els mercats al marge del sistema financer. Ho deia una persona molt documentada.

Per què he triat aquesta pregunta amb trampa? Perquè el nostre comportament com a societat, i estic parlant de Catalunya, d'Espanya, ha anat en la direcció contrària. Gairebé tot el creixement econòmic d'aquests darrers anys és atribuïble a sectors com l'immobiliari i una part del sector serveis, que s'han caracteritzat per estratègies i comportaments radicalment contraris a aquest paradigma de nou model econòmic. Una gran part dels beneficis empresarials de moltes activitats productives s'ha situat en un sector immobiliari d'altíssima rendibilitat, fins i tot en productes financers.

Avui hi ha una manifestació de persones afectades per la fallida de Lehman Brothers. És la primera vegada que veig que un

De veritat volem un altre model econòmic i social?

diari desdibuixa els rostres dels manifestants i crec que hi ha una explicació. És massa casualitat que determinats manifestants, que exigeixen justícia davant del Banc d'Espanya per les inversions que han perdut amb la fallida de Lehman Brothers, quedin amb les cares desdibuixades.

Durant tot aquest període l'economia i el mercat català i espanyol han demanat i han aconseguit la creació d'un veritable exèrcit de reserva de mà d'obra, configurat per quatre milions d'immigrants a Espanya i gairebé nou-cents mil a Catalunya. Es tracta d'un exèrcit de mà d'obra que ha servit per mantenir un model de treball i de producció de béns i serveis basat fonamentalment en la precarietat, la desregulació i els salaris baixos. Qualsevol que conegui la història econòmica dels últims dos-cents anys sabrà que en els països en què en un moment determinat hi ha manca de mà d'obra al mercat, la mà d'obra puja de preu i, per tant, com que els salaris s'eleva els empresaris el primer que fan és buscar un sistema per incorporar canvis organitzatius i tecnològics. És a dir, inverteixen en capital i tecnologia per substituir processos intensius en mà d'obra per processos intensius en capital, i això és el que permet fer el salt endavant.

Al món s'està creant
un mercat de treball global

Tanmateix, aquesta vegada no ha estat així, perquè al món s'està creant un veritable mercat de treball global. Encara que no en siguem conscients, això és el que explica que cada mes de setembre jornalers d'Andalusia se'n vagin a fer la verema a França. No és una qüestió de costum sinó econòmica. Mentrestant, als seus pobles, els propietaris de les explotacions agràries han de contractar al Magrib persones per fer una feina igual o similar. Romania en aquest moment s'ha buidat de romanesos, que estan quasi tots a l'Europa occidental treballant per a nosaltres. Mentre passa això, Romania no pot fer front al creixement econòmic conseqüència de l'entrada a la Unió Europea i ha de reclamar treballadors de Bangla Desh, el Pakistan, etc., que estan en pitjors condicions. Per què? Perquè s'ha generat un mercat de treball global que només regulen les normes de l'economia, però cap institució estatal ni supraestatal des d'aquest punt de vista. El problema que hi ha amb aquest exèrcit de mà d'obra és que ha anat en sentit contrari al canvi de model econòmic perquè ha permès un sector immobiliari que manté un nivell d'innovació pobre i que té processos que molts altres països han superat.

Això ha succeït perquè s'ha aprofitat aquesta mà d'obra que en definitiva és molt rendible. S'ha continuat pressionant a la baixa els salaris. El nivell de creixement salarial d'aquests anys ha caigut en relació amb els excedents empresarials. S'ha continuat apostant en molts sectors per la temporalitat com a factor de flexibilitat en comptes de buscar sistemes organitzatius. Suposo que s'han fixat que quan parlem de flexibilitat veiem que els sectors que estan sotmesos a la competència internacional, com ara els sectors industrials o els sectors financers, tenen un índex de temporalitat baixíssim en termes comparatius, igual que el de

qualsevol país europeu. En el cas del sector financer, un 12% de contractes temporals i, en el cas del sector industrial, una mitjana d'un 16%, però en canvi els sectors no sotmesos a competència, com ara la construcció, el sector agrari i els serveis tenen uns nivells de temporalitat que van del 40% al 60%.

El mercat ha afavorit la retribució alta
de feines poc qualificades

Des d'aquest punt de vista es posa de manifest que hi ha sectors que poden permetre's funcionar pagant salaris baixos perquè no hi ha competència, i que justament són els sectors que tenen més competitivitat internacional els que paguen millors salaris, tenen més estabilitat, fan més formació i innoven més per augmentar el nivell de productivitat i rendibilitat. El més greu és que el comportament del mercat ha retribuint de manera molt eficient els salaris en termes comparatius. S'ha pagat molt millor la disposició d'un treballador de la construcció sense qualificació per treballar de deu a dotze hores al dia i estar sotmès a riscos d'accident, que gent formada de grau mitjà o de titulació superior. Hem arribat a veure com això passava amb els nostres investigadors. Espanya ha viscut en els últims quinze anys el procés de descapitalització de capital humà més impressionant que s'hagi pogut viure en qualsevol societat, perquè hem format gent amb uns nivells impressionants i a una part important d'aquesta gent l'estem obligant a treballar en condicions d'infraqualificació i infra-retribució, amb la qual cosa el mercat envia un *input* a la societat, i en especial a la gent jove, de no-valoració. En general, el que expressa el valor que la societat dóna a una cosa és el que un paga per aquesta formació i treball. Hi ha hagut una incongruència que posa de manifest aquesta esquizofrènia. Els estudiants catalans i espanyols són els que tenen l'índex d'abandonament prematur del sistema educatiu postobligatori més elevat de tots. Ja no estem parlant del fracàs escolar del 16% —que un sempre té la temptació d'imputar als mestres—: el problema és que a partir dels setze anys a Espanya hi ha el nivell d'abandonament més alt de tots els països desenvolupats. El mercat i l'economia retribueixen aquest abandonament prematur, l'han incentivat. Han retribuint de manera molt baixa gent amb formació qualificada.

Aquests processos han estat la clau que explica per què no s'ha estat capaç de generar aquest canvi des de la perspectiva de la innovació tecnològica. Hi ha hagut tanta disponibilitat de recursos que hem estat víctimes d'una cosa que els economistes anomenen la «maledicció de la sobreabundància de recursos». Els economistes han estudiat que quan un país té abundància de recursos, es basa tant en aquest factor que n'oblida d'altres i al cap del temps la història li passa factura. No tenir matèries primeres va ser el que a finals dels segles XIX i XX a Catalunya ens va obligar a esforçar-nos i per això vam ser capdavaners industrials a Espanya i al món, justament per la manca d'aquelles matèries primeres que eren en les que es basava la industrialització a altres països. Catalunya i Espanya han tingut una sobreabundància de mà d'obra barata, com a conseqüència de la incentivació d'aquest mercat

**De veritat volem un altre model econòmic i social?**

global i d'una política migratòria força esquizofrènica, perquè la mà de la política els deia «no vingueu» i la mà de l'economia els reclamava a milions.

Per posar de manifest aquest plantejament, els recursos dedicats a innovació i recerca han millorat des del punt de vista públic, però en general i en termes segregats les empreses del nostre país són les que continuen dedicant una part menor dels seus beneficis a recerca i innovació. En els darrers anys el creixement de la despesa del sector públic en matèria d'innovació i recerca ha pujat significativament, però en canvi el sector privat continua baix.

Les pimes són
les que més se'n ressenten

Per últim, volia comentar que som víctimes afegides d'una estructura empresarial amb molta petita i mitjana empresa. Catalunya, una nació sense estat, té moltes dificultats per fer el canvi econòmic, i quan es tracta de petites i mitjanes empreses encara té més dificultats, entre altres coses perquè avui el sistema que funciona, el paradigma de l'empresa, diu que hi ha molt poques empreses que controlen productes i mercat, i que les altres es limiten a produir béns i serveis per a les que controlen productes i mercat, de manera que aquestes acaben patint les conseqüències d'aquest paradigma social.

Avui he intentat que reflexionem sobre aquests temes. No és una reflexió negativa sinó realista. La crisi ens brinda oportunitats. Quan les coses van bé ningú mira per on pot reduir despeses, ningú mira què és el que pot fer millor, perquè com que tot va tan bé ningú es preocupa per millorar. Ara que les coses van pitjor hauríem d'aprofitar la crisi per millorar: si volem generar un canvi de model econòmic hem de determinar si canviem de GPS, anem al psiquiatre o ens hem de confessar perquè som uns autèntics fariseus. Vostès decideixen. Moltes gràcies.

Torn de paraules

**Pregunta de Jordi Cuyàs,
antic dirigent de Comissions Obreres**

Comparteixo plenament la tesi d'en Joan Coscubiela, però avui estem immersos en una crisi econòmica i no podrà escapar d'algunes preguntes més concretes. Fa dos anys només vaig sentir dues persones que diguessin que això acabaria molt malament. A un li han donat el premi Nobel i l'altre és l'Albert Calzada, que és avui aquí i a qui tothom deia que exagerava, però la veritat és que són els dos que ho han encertat plenament. Jo el que volia plantejar és que en aquesta crisi financera s'ha parlat molt dels bancs i jo encara no he sentit a Espanya cap frase sobre les caixes. Aquí s'estan movent molts diners, diners que fa quatre dies semblava que no hi eren. Els mateixos que ara reclamen aquests diners són els que deien que no n'hi hauria prou per pagar pensions, i ara surten milers de milions d'euros de no sé on. De les caixes, però,

ningú no en parla, quan seria molt fàcil fer, mitjançant un decret, que les caixes complissin determinades obligacions, perquè aquí no hi ha accionistes. Els consells d'administració funcionen per ordre i, per tant, pregunto: com és que tots plegats, els sindicats i nosaltres, no reclamem que el Govern de Catalunya, en el nostre cas, ordeni a les caixes que donin crèdits que funcionin d'una determinada manera? Aquí tenim la Caixa Penedès. No hauríem d'insistir o pressionar en aquest sentit?

Resposta de Joan Coscubiela i Conesa

Hi ha una peculiaritat del nostre sistema financer i és que, a diferència d'altres, és un sistema financer de dues potes. Una pota són els bancs i l'altra són les caixes. Durant molt de temps hi ha hagut molts interessos per canviar aquest sistema, per convertir les caixes en entitats privades sotmeses a la competència. Privades ja ho són, i hi va haver algun intent de convertir-les en fundació, però que fossin institucions que entressin dins del mercat de capitals. La meua opinió i la de molta gent molt més documentada és que si alguna cosa explica una certa fortalesa del sistema financer espanyol, a part d'una autoritat monetària que sembla ser que ha establert més elements de regulació (els sistemes financers que han aguantat més són els que tenen més regulació), és l'existència d'unes entitats, les caixes, que no han de respondre a la pressió dels mercats de capital, que pugen cada vegada que un director general anuncia que acomiada tres mil persones. Jo crec que un dels nostres grans factors són les caixes. Crec que fins ben entrat el 2009 no sabrem ben bé què ha passat, quan vegem els balanços de totes les entitats. Ara mateix hi ha una restricció del crèdit no perquè no hi hagi liquiditat, sinó perquè ningú sap quin grau d'intensitat de porqueria tenen les entitats financeres dins seu. I en aquest sentit crec que no hi ha diferenciació entre bancs i caixes. Ja saben que la caixa vinculada al grup Mondragón va aparèixer com una de les grans damnificades per alguns d'aquests productes financers i em consta que algunes entitats financeres de Catalunya a finals de l'any passat es van desprendre d'alguns derivats financers emesos per Lehman Brothers. Des d'aquest punt de vista no hi ha gaires diferenciacions, però una d'important és la no-pressió dels resultats provocats pel mercat de valors. Què estan fent en aquest moment bancs i caixes? Doncs externalitzen riscos. Fins ara el que volien era que tothom els demanés diners, i en aquest moment s'estan plantejant no assumir cap risc i que el risc l'assumeixin els altres. Des d'aquest punt de vista tinc clar que no estan complint la seva funció de sistema financer.

El que no tinc gens clar és si això es pot resoldre amb un decret. Per la meua edat i experiència sindical sé que les coses importants de l'economia no es resolten estrictament amb un decret. El que sí que crec és que cal establir una major pressió política per tal que les institucions financeres continuïn jugant el paper pel qual van ser creades, que és dinamitzar el capital dels estalvis o els productes que hi ha. He vist les mesures. No he tingut temps encara de veure el BOE i també he après que cal veure la lletra petita, però tot apunta que el model seguit a l'Estat espanyol és, de tots, el model

més sostenible. D'entrada espero que sigui veritat que el que fa és només aconseguir avals. És a dir, no hi ha fons perduts per salvar entitats financeres sinó avals amb els quals l'estat ofereix garanties a aquells que estiguin disposats a oferir els seus diners a l'estat, perquè l'estat és segur, i ofereix aquesta liquiditat a les entitats financeres perquè aquestes puguin oferir-la alhora a les empreses. Si és així, en principi la cosa no està malament, perquè en definitiva el que vol dir és que l'estat substitueix les institucions financeres per una funció de canalització de la liquiditat, que sí que existeix però que no es belluga per manca de seguretat, i l'estat dona aquesta seguretat. Fa dos dies el fonamentalisme de mercat deia que la Seguretat Social s'enfonsaria l'any 2005 i que els fons privats de pensió eren la solució, i resulta que els que estan enfonsats són els fons privats de pensió i que la Seguretat Social té superàvit. L'estat està salvant entitats privades, està donant seguretat a la ciutadania. No està malament com a ensenyament.

També hi ha un altre aspecte important que és esperar a veure com en aquests propers mesos els avals serveixen per dinamitzar l'economia real, perquè si no el que pot passar és que les pimes caiguin com a mosques. Les pimes tenen dos riscos: d'entrada i de sortida. Gairebé mai treballen directament per al mercat, sinó que treballen per a empreses més grans o per a les administracions públiques i, si no troben liquiditat, es poden veure ofegades. La destrucció d'ocupació més gran es fa a les pimes en aquest moment. Estic d'acord amb la filosofia que planteja en Jordi Cuyàs, però no crec que el tema s'hagi de resoldre amb el BOE. Si s'hagués de resoldre pel BOE jo em plantejaria un objectiu més ambiciós, que era una de les preguntes trampa: si de veritat el sistema financer és l'única empresa que cap societat es pot permetre el luxe que faci fallida, i si resulta que quan està a punt de fer fallida l'estat el salva, potser ens haurem de plantejar si té sentit mantenir-lo en l'espai estrictament de l'economia privada sense cap intervenció pública excepte la regulativa. Si l'estat només serveix per socialitzar pèrdues i no capitalitzar beneficis, fa una funció que alguns han qualificat de «socialisme per als rics». Jo crec que estem en un moment en què si ens plantejem cinc o sis preguntes potser sí que val la pena patir aquesta crisi.

Albert Calzada, president de la Unió Empresarial del Penedès (UEP)

Per al·lusions jo voldria dir que s'ha fet una comparació de molt agrair però que no és així. Anàveu bé quan dèieu que em feia gran. Quan es té una certa edat i has estat seixanta anys a la indústria, què passa? Doncs que ja n'has vist moltes. Veus les indústries al voltant de Barcelona; has viscut coses agradables i també desagradables. L'economia sempre m'ha agradat, i també conec el món i sempre he dit que tots vivíem massa bé. Tothom ha viscut massa bé. He de dir que hem gastat massa inútilment. Jo crec que ara vindrà un canvi d'economia i el més important és que la gent tingui feina. Això és el que he vist en aquests cinquanta-vuit anys que fa que sóc empresari.

Pregunta de Josep Tena, gerent d'Inmobiliària Tengil

Tal com van les coses, vol dir això que d'aquí a una temporada només quedaran els funcionaris? I una altra pregunta. He viscut vuit anys a Sevilla i això també passava allà; vull dir que els joves estudien avui per ser funcionaris, no per buscar una feina de la seva especialitat. Tinc amics que han estudiat una carrera i són mossos d'esquadra. Hi ha molta gent que està ben situada i cobra bé, però que no s'ha pogut col·locar fent allò que havia estudiat.

Resposta de Joan Coscubiela i Conesa

Jo fujo molt dels tòpics i crec que s'han fet estudis darrerament que posen de manifest que la taxa d'empleats públics de l'estat espanyol, que és un concepte més ampli que el de funcionaris, és perfectament comparable o més baixa als països del nostre entorn, però vull recordar que n'hi ha molts dels quals no podríem prescindir: professors, metges, infermeres, bombers, mossos, funcionaris de presons, etc. Ara exigim la societat del risc zero. Quasi tothom ha viscut per sobre de les seves possibilitats. El gran problema de tots aquests anys no ha estat només que les persones per necessitat o per gregarisme han acabat consumint i endeutant-se molt per sobre de les seves possibilitats, sinó que tot això també ho han fet les grans organitzacions. El drama de les empreses és que han pagat les seves adquisicions empresarials a preus molt per sobre del valor i de la rendibilitat que podien obtenir i, a més, ho han fet a crèdit amb grans problemes de devolució. Per això crec que una de les oportunitats que ens brinda aquest moment és diferenciar els empresaris de veritat de la resta.

En definitiva, l'empresari és algú que assumeix risc però que ho fa a partir de les seves forces i no com ha passat darrerament. Amb el tema dels funcionaris de presons i els policies critiquem, i aquí a Catalunya, com que critiquem tot el tema del poder perquè ens resulta incòmode, volem risc zero, seguretat absoluta. Cada vegada que hi ha un problema exigim un canvi de la llei i se'ns omplen les presons, però també fan falta funcionaris. No sé si és la resposta esperada, però l'estat necessita empleats públics i jo prefereixo l'estat social de dret que tenim a Espanya i a Europa que no pas l'estat mínim dels EUA, que és capaç de fer una bona part de la guerra de l'Iraq subcontractant empreses privades de seguretat, de logística... En aquest sentit he cregut sempre que el pas del Renaixement a l'Edat Moderna era que els *condottiers* contractats a sou pels grans senyors passaven a la història i el poble es regia en forma d'estat i feia el control de l'ús de la violència. Crec que és imprescindible que hi hagi empleats públics (una altra cosa és el grau d'eficiència). Jo no sóc tan pessimista. Tenim una generació de joves molt ben formada, amb inquietuds, amb capacitat d'invertir i comprometre's, però cal que les regles de l'economia no els penalitzin sinó que els incentivin. No sempre funciona així, ni des del vessant del jove treballador ni del jove emprenedor que decideix assumir responsabilitats. Jo estic convençut que sortirem reforçats de la crisi, però abans no sortim del túnel les passarem una mica magres.

**Pregunta de Miguel Torres, president de la Unió Vinícola del Penedès (UVIPE)**

La nostra Unió està formada per un centenar d'empreses, gairebé totes empreses familiars. El nostre món, el del vi, és totalment diferent. En Jordi Cuyàs ens deia que al final dels setanta estava a Comissions Obreres, i ell recordarà que jo ja estava de president de la patronal. Aleshores jo llegia Karl Marx per conèixer la història del socialisme i això em va anar molt bé; al final sempre ens enteníem. Avui les empreses familiars tenim un problema important i és que no sempre és fàcil motivar el jove treballador. Les empreses familiars, si volem competir amb les grans empreses que hi ha a Austràlia, a Califòrnia, arreu del món, hem de tenir un equip altament motivat. Totes les persones que entren cada dia a treballar a l'empresa han de fer-ho amb la il·lusió de contribuir a l'empresa, i nosaltres, els directors i els encarregats, hem d'aportar també aquesta il·lusió. Jo en aquest sentit volia agrair al vostre sindicat els esforços que s'han fet i es faran per ajudar-nos, perquè una empresa que no tingui treballadors motivats no tindrà futur.

Resposta de Joan Coscubiela i Conesa

Em pensava que em moriria sense tenir aquesta oportunitat. Fa trenta anys que em dedico al sindicalisme i els dies 3 i 4 de desembre, després de tretze anys, deixo el meu càrrec de secretari general de Comissions Obreres a Catalunya, i el senyor Miguel Torres no ho sap però m'ha donat una gran alegria. Ell m'ha donat l'oportunitat de compartir amb vosaltres aquesta tertúlia i de fer-ho després d'haver aconseguit que Comissions Obreres entrés a l'empresa Torres, mitjançant eleccions sindicals, una cosa meravellosa per a nosaltres. Ell sap que això anirà en benefici de tots perquè els sindicalistes sabem que la nostra funció és disputar la riquesa que creem. Nosaltres som partidaris del conflicte social perquè sense conflicte no hi ha avenç social. El sindicalisme té sentit perquè agrupant la gent puguem emportar-nos una part més gran de la riquesa que generem amb el nostre treball. Ara bé, hem entès que per repartir la riquesa primer cal crear-la. Amb els empresaris estarem d'acord cada vegada que calgui crear riquesa i discutirem cada vegada que calgui repartir-la, i per això fan falta sindicats. El sindicat de l'empresa és el que pot plantejar el futur.

El Penedès és una de les comarques que crec que ha de ser objecte d'estudi per veure com un problema es pot convertir en una oportunitat. Tot el debat sobre l'entrada a la Unió Europea, del xampany i del cava és una oportunitat immensa, però d'això no podem continuar vivint. La competència en matèria de vi a escala nacional i internacional és brutal. La denominació «Penedès» potser ha de començar a plantejar-se de situar-se com una denominació d'origen d'alta qualitat. A més, tenim la sort de tenir també la denominació «Catalunya» per englobar tot allò que no hi càpiga. És l'única possibilitat que el Penedès com a denominació d'origen no perdi allò que el pot salvar en mercats molt competitius i que és qualitat, qualitat i qualitat. En aquest sentit, tots els empresaris

del sector del vi i del cava saben que compten amb Comissions Obreres amb tant de fervor per crear riquesa com fervor per repartir-la. Aquesta és la nostra raó d'existir. Si creem riquesa entre tots tindrem l'oportunitat de repartir-la.

Pregunta de Roberto Labandera, diputat al Parlament de Catalunya

Estic obligat a fer una intervenció perquè soc representant del Parlament de Catalunya, de manera que diré dues frases i plantejaré una pregunta. Malgrat el moment de crisi crec que hem de ser optimistes perquè, si no, no podrem sortir d'aquesta situació. Dit això, i havent viscut per raons d'origen i de proximitat familiar i social la crisi del *corralito* de l'Argentina i l'Uruguai, que d'alguna manera va ser un gran assaig de la situació que s'està vivint avui a tot el món, he de dir que va ser greu. Recordo un periodista de l'Uruguai, on la crisi va ser l'any 2002 (a l'Argentina, el 2000), que em va dir: «la batalla va ser fa quatre anys, però encara tenim els cadàvers al camp de batalla». I aquesta situació també es pot donar en el nostre cas. Jo crec que hem de procurar tenir la menor quantitat possible de cadàvers i enterrar-los a temps abans que les circumstàncies històriques no diguin que encara hi ha cadàvers al camp de batalla. Però soc optimista i penso que les possibilitats col·lectives de la nostra societat han de fer possible aquesta sortida.

Coincideixo amb en Joan Coscubiela en la manca d'una democràcia universal capaç de tenir un poder polític global per respondre exclusivament a la dictadura econòmica global que tenim ara. Jo vull saber dues coses, una de caràcter polític i l'altra de caràcter econòmic: al novembre es fan unes eleccions als EUA que seran molt importants. Jo vaig ser partidari de Hillary Clinton, però com que no ha sortit candidata m'apunto amb Barack H. Obama. A mi m'agradaria saber la teva opinió sobre les expectatives i perspectives que hi ha després que se celebrin aquestes eleccions, tant pel que fa als EUA, com a Europa i a tot el món. Són gairebé unes eleccions globals. La segona qüestió és una preocupació. Ahir algú escrivia a la premsa que el sistema financer és el que té més ajuts, allò que no té el sistema productiu. Al sistema financer hi ha injeccions econòmiques, però les fàbriques van tancant i cada vegada hi ha més aturats. Avui em deia l'alcalde de Vilafranca del Penedès que hi ha un 12% d'aturats i que això té tendència a créixer. Hi ha una preocupació important. Gordon Brown acaba d'anunciar que l'Estat britànic comprarà accions de la banca; és a dir, la nacionalització de la banca. El ministre Pedro Solbes diu que això no serà necessari a Espanya; el president diu que hi ha d'haver garanties... Però a mi m'agradaria saber la teva opinió com a president de Comissions Obreres sobre la intervenció de l'estat en la banca. Tots coincidim que una confiança en el sistema financer i la pèrdua de la por per part del sistema financer generarà una inversió en el sistema productiu, que és l'única manera que tenim de mantenir l'ocupació.



Resposta de Joan Coscubiela i Conesa

Ara hi ha l'oportunitat que el que surti d'aquesta destrucció ho faci amb nous paràmetres, paradigmes. A veure si de veritat acabem amb aquest fariseisme social que ha existit. Crec que també hem d'evitar que al final d'aquesta crisi la societat sigui més desigual, més injusta. Hem d'evitar que ho sigui tant en l'àmbit mundial com nacional. Aquest és el gran risc que hi ha i això té molt a veure amb com s'utilitzen els recursos privats i públics. Si us fixeix no hi ha un model idèntic d'intervenció. Un altre cop s'ha demostrat la diferència entre el model social europeu i el dels EUA. És a dir, la quantitat de recursos públics que es destinen a finançar forats privats i a tapar manques de beneficis privats als EUA és important. A Europa les coses són diferents. En el nostre cas crec que no cal diferenciar tant «economia financera» d'«economia productiva» a condició que els set mil milions aprovats ahir pel Consell de Ministres com a forma d'aval per a les entitats financeres repercutixin ràpid en qui han de revertir, que és en els fluxos econòmics de particulars i empreses. Crec que és una vergonya que en aquest país hi hagi gent que tingui accés per llei a un habitatge de protecció oficial però que resulti que no pot accedir-hi perquè l'entitat financera no li accepta la subrogació del crèdit en relació amb qui ha construït l'habitatge. Hem arribat a alts nivells d'esquizofrènia. Es fan habitatges per a gent que té menys poder adquisitiu, les entitats financeres tenen acords amb el govern per finançar aquestes adquisicions però s'estan negant en aquests moments. En aquest cas crec que les entitats financeres han de complir la seva funció social. Ara no volen assumir cap risc. Si s'executen bé aquests acords i la normativa s'aplica bé crec que pot ser positiu per a l'economia productiva. Si arribés el moment en què es produís la descapitalització d'algunes d'aquestes entitats financeres, jo crec que l'estat hauria d'intervenir. La pregunta és: ha de ser temporalment o per quedar-s'hi? Si el conjunt de les societats occidentals, el conjunt de països, arriben a la conclusió que l'empresa financera és l'única que no es pot deixar caure com a conseqüència de les lleis de mercat perquè compleix una funció d'interès general i el risc que caigui destrossa l'economia, la conclusió haurà de ser que ens repensem quin és el paper de l'estat en relació amb aquestes entitats.

Jo crec que les eleccions dels EUA no afecten tota la societat. Si les elits d'aquest país han d'estar més preocupades per les eleccions dels EUA que per les nacionals o autonòmiques, doncs al final ens haurien de deixar votar. Jo no em vull fer il·lusions perquè el marge de maniobra del proper president és nul i també perquè el senyor Barack H. Obama es va negar en el seu programa electoral a incorporar una reivindicació dels sindicats dels EUA, que és el sistema públic sanitari, per considerar que era una inversió molt important que no es podia fer. No sé fins a quin punt els *lobbies* farmacèutics i sanitaris dels EUA han donat suport a la seva cam-

panya, però vull recordar que són els mateixos que van enfonsar l'intent de Hillary Clinton, quan era la dona del president, de crear per primera vegada un sistema sanitari. Va perdre la batalla perquè els *lobbies* van posar més dòlars a la taula per guanyar la batalla política. A mi no m'agradaria que la política catalana ni espanyola s'assemblés a l'americana, perquè no hi veig gaire marge per a la ciutadania.

Cloenda

Marcel Esteve i Robert
(alcalde de Vilafranca del Penedès)

Avui, per acomiadar aquesta Tribuna Oberta, només vull dir que la pregunta ha estat llançada i resposta per en Joan Coscubiela. Interrogants sempre n'hi ha; alguns vénen de molt lluny. Crec que el que és important és la capacitat de resposta. En Joan Coscubiela ha defensat la seva resposta davant d'aquesta situació social, econòmica i política i ha estat molt interessant poder conèixer una de les persones més destacades d'aquest país per la seva importància i la del sindicat al qual representa. Moments de crisi, moments de bonança... la pregunta hi és, i ara que estem en crisi ens omplim la boca dient que s'han de fomentar acords socials, concertació, treball conjunt... Però això també s'ha d'impulsar en moments de bonança. Ara que estem en època de crisi hem de continuar invertint amb una aposta pels serveis públics, la formació, la formació ocupacional, la promoció en relació amb les empreses, etc. Crec que és un missatge que hem de tenir clar i amb el qual hem d'avançar. El nostre repte és anar millorant per aconseguir llocs de treball dignes i de qualitat. Aquest és el repte d'avui perquè estem en crisi, però també ho ha de ser en el moment de vaques grasses.

He de felicitar en Joan Coscubiela per la seva exposició i, sobretot, espero que avui aquesta resposta ens ajudi a reflexionar i a trobar les eines, les polítiques, les accions, els programes i les voluntats per poder enfortir encara més la nostra societat, amb els vells interrogants i les respostes vigents que tenen a veure amb la igualtat d'oportunitat, l'equitat i la justícia.

Moltes gràcies i enhorabona per la intervenció d'en Joan Coscubiela.

Enllaços relacionats

Tribuna Oberta Vilafranca
<http://www.tribunavilafranca.org/>
Comissions Obreres de Catalunya
<http://www.ccoo.cat/>

Si vols citar aquest document, pots fer servir la següent referència:

COSCUBIELA, Joan (2008). «De veritat volem un altre model econòmic i social?». A: *Tribuna Oberta Vilafranca* (octubre de 2008: Vilafranca del Penedès) [conferència en línia]. Ajuntament de Vilafranca. UOC. [Data de consulta: dd/mm/aa].
<http://www.uoc.edu/dt/cat/coscubiela_tov.pdf>



Joan Coscubiela i Conesa **Secretari general de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya**

Joan Coscubiela i Conesa és el secretari general de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya des del VI Congrés d'aquest sindicat, celebrat el desembre de 1995, i ha estat reelegit en dues ocasions: l'abril de 2000 i l'any 2004, en el darrer Congrés.

Va néixer a Barcelona el 16 d'agost de 1954, al popular barri de la Barceloneta, i va heretar dels seus pares la vocació lluitadora per la defensa dels drets dels treballadors.

La voluntat de defensa dels treballadors i de la llibertat el va portar a participar en diferents moviments socials i estudiantils, per la qual cosa va ser empresonat l'any 1972 i processat pel Tribunal d'Ordre Públic.

Llicenciat en Dret per la Universitat de Barcelona, va començar a col·laborar amb el despatx laboralista de Francesc Casares —a qui considera el seu mestre com a advocat— i després amb l'advocat Luis Salvadores. En llicenciar-se es va incorporar al grup d'advocats que entre 1977 i 1978 va crear el Gabinet Jurídic de CCOO de Catalunya. En aquesta etapa d'advocat va actuar com a assessor de diverses federacions, especialment la de la construcció, i va participar en negociacions col·lectives, en els processos de reestructuració d'empreses i en conflictes importants com el de la construcció de la central nuclear d'Ascó.

La defensa del sistema públic de protecció social ha estat un element central de la seva activitat sindical. En aquest sentit, durant vuit anys va estar al capdavant de la Secretaria de Relacions i Política Social de la CONC i també va actuar, en representació de CCOO, en el Consell de Treball i en diferents organismes de participació institucional vinculats a la sanitat i a la Seguretat Social.

L'any 1982 va actuar, en representació de CCOO, en l'acció popular en el procés penal conegut com el «fraud a la Seguretat Social», en què van resultar implicats centenars d'empresaris catalans, professionals del dret i empleats públics.

Fins al moment de ser elegit secretari general, compatibilitzava la seva responsabilitat sindical amb la feina de professor associat de Dret del Treball a la Universitat Autònoma de Barcelona, activitat a la qual li agradaria tornar quan li sigui possible.

Al llarg de la seva trajectòria professional i sindical ha publicat nombrosos treballs i articles, sobretot en relació amb el model de relacions laborals, amb les institucions de l'estat del benestar i també amb el sistema de relacions sindicals del nostre país.

En el terreny personal sempre ha manifestat una ferma voluntat de fer compatible la seva responsabilitat sindical amb la vida personal i professional, la qual cosa intenta aconseguir practicant tant com pot les activitats vinculades a la natura i, especialment, a la muntanya.

Institucions coorganitzadores:

